

Mini edice s minikomentářem

Patnáct kreseb na dětský motiv, které Josef Čapek vytvořil v polovině třicátých let technikou tzv. máčeného francouzského pastelu, doprovodil po válce verši František Hrubín: 1948 vyšlo poprvé Modré nebe. U Čapkových dědiců se však dochovala ještě "druhá řada" takových pastelů, až na výjimky nereprodukovanych, a proto veřejnosti neznámých. Čapkův zeť MUDr. Jaroslav Dostál mi je ukázal v druhé polovině sedmdesátých let, když jsem připravoval dopisovou edici Dvojí osud. Bylo to poté, co pro opětovně špatnou kvalitu nátisků nepovolil Albatrosu nové vydání Modrého nebe. Za pomoci originálů mi ukazoval rozdíly mezi českým a japonským vydáním Modrého nebe a z tohoto srovnání vyvodil, že "druhou řadu" pastelů zadá k vydání rovnou Japoncům, oni nechť si také opatří knížku původními veršičky.

Mně tenkrát napadlo - pod dojmem tehdejší lektury -, že u nás existuje básník, který by byl s to napsat k této "druhé řadě" verše kongeniální veršům Hrubínovým: Jan Skácel. Nápad jsem hned vyslovil a pak jsme si spolu s dr. Dostálem dva tři roky s touto myšlenkou pohrávali.

Koncem roku 1980 nás však toto koketování přestalo bavit: domluvili jsme se, že Skácelovi napíšu v uvedené věci. Koncem ledna 1981 přišla jeho odpověď /dopis s pošt.raz. Brno 26.1.1981/:

"Milý Juro,

samořejmě, byla by to hezká práce, i když to po Hrubí-

novi nijak snadné nebude. Snad na to stačím. Trochu času to bude ale potřebovat. Musím se do té práce vcítit.

Knížku s Hrubínovými verši mám, dokonce s Hrubínovým věnováním. /Takže tu, co jsi mně poslal, vrátím vzápětí poštou./

Napíšu ti, kdy přijedu do Prahy. Mohli bysme potom dra. Dostála navštívit. Potřebuji vidět originály. /.../

Tak tedy ano a rád. Myslím, že se do Prahy dostanu v polovině února.

Moc zdravím.

Milý Jirko,

Jan

Vzápětí přišel následující korespondenční lístek /s pošt. raz. Brno 17.2.1981/:

Milý Jirko,

nemám od tebe zprávu, jestli jsi dostal můj dopis, ve kterém jsem ti psal, že bych toho Čapka udělal rád a s chutí. /.../

Zdraví

Janek

Večer 1.4.1981 navštívil Skácel ateliér Josefa Čapka, kde mu dr.Dostál předvedl obě řady pastelů a ještě další Čapkovy kresby zvířátek. Básník byl velice zaujat. Málomluvný, jako obvykle, ale jeho charakteristiky byly hluboké. Bylo vidět, že ho pastely "vzaly". Vyžádal si jejich barevné fotografie, aby mohl mít předlohy před očima, kdykoli bude potřebovat. Dr.Dostál je dal udělat fotografu Ladislavu Neubertovi.

Už 17.4.1981 /datum pošt.raz./ Skácel netrpělivě korespondenčním lístkem urgoval:

Milý Jirko,

nezapomněli jste s panem doktorem na ty fotografie? Mám trocnu času a mohl bych na tom začít pracovat.

Moc hezky tě zdravím a pana doktora taky.

Tvůj

Jan

Fotografie se mu brzy na to poslaly. Těsně po 22.5.1981 přišlo od něho první svědectví o probíhající práci:

Milý Jirko,

posílám ti výstřižek z Rovnosti, který se týká tebe a tvé knížky.

Pustil jsem se do veršů k Čapkovi. Mám udělaných sedm obrázků. Se zbytkem bude asi potíž. Opakují se na nich situace, těžko se něco vymyslí. Snad to ještě nějak dokážu. Jinak by se muselo sáhnout ještě k jiným kresbám, nebude-li dost dětských motivů, třeba těm se zvířátky.

To, co zatím mám, pošlu ti k přečtení, než to ukážeme panu doktorovi. /.../

Tvůj

Jan Skácel

Korespondenční lístek./s pošt.raz. Brno 5.6.1981/

Milý Juro,

zároveň s tímhle lístkem posílám na tvou adresu ty verše pro děti k Čapkovým kresbám. Radši si to napřed prohlédni, než to ukážeš dr.Dostálovi, kterého hezky ode mne pozdravuj. Šlo na to jít všelijak, třeba i směrem k dospělým, ale nakonec

jsem si řekl, že by přece jen měla i ve verších být zachována kontinuita s předcházející knížkou. Uvidím, co řekneš. A protože by to v Brně nebylo slyšet, tak to napiš. /.../

Jan

avizoval zásilku, která došla 9.6.1981. Obsahovala sešitek s dvanácti básněmi a fotografie, na jejichž rub Skácel napsal tituly jednotlivých básní - Čapek sám tyto své pastely nepojmenoval.

S dr.Dostálem jsme se nad Skácelovými verši shodli: Skvělé!

Za pár dní však přišel od autora další korespondenční lístek /s pošt.raz. Brno 11.6.1981/:

Milý Juro,

snad jsi ty veršíky už dostal. Všiml jsem si však, že v Modrém nebi je patnáct obrázků, my jich máme jenom dvanáct. Snad by měl dr.Dostál ještě tři vybrat. Jsou-li dětské motivy už vyčerpány, třeba něco ze zvířátek. Zvlášť srna nebo laň by se mně hodila.

U poslední básničky chybí pointa. Tady je:

Kdyby svět sladký byl a jedlý,

tak by ho lidé dávno snědli.

Zdraví

Jan

To byla veselá situace. Dr.Dostál nemohl dokončit rozepsaný dopis Skácelovi, protože nevěděl, jak ho ještě poprosit o dopsání básní ke třem pastelům, které se nově "vy-

vrbily" /dva v galeriích, jeden u Dostálů: L. Neubertovi tehdy došel film/. V téže chvíli Skácel obdobně prahl po existenci tří dalších pastelů, aby k nim mohl dopsat básně do počtu.

Bylo zřejmé, že by byla škoda dát rukopis pouze Japoncům a nepokusit se - navzdory špatným zkušenostem - o jeho české vydání. Dohodli jsme se s dr. Dostálem na určitém postupu, s nímž jsem dopisem seznámil Skácela. Odpověděl listem z 23.6.1981 /datum pošt.raz./:

Milý Juro,

nemluvil jsem sice ještě s Albatrosem, ale jejich lhůty jsou dlouhé, několikaleté. Myslím si tedy, že by bylo výhodnější vydat knížku v Ostravě. /Nevadí-li panu doktorovi sešitová forma. Mně vůbec ne./

Takže si myslím, že bys měl dále jednat s Ostravou. Tím spíše, že budu teď asi dva měsíce s Boženkou mimo republiku, dostali jsme pozvání /oba dva/ od Bavorské akademie umění.

Od pana doktora zatím žádnou zprávu nemám. Měl by mně poslat ještě tři fotografie, ale možná se spokojil s původním počtem.

Opravdu si myslím, že ten Profil bude nejlepší. Budu sice asi den v Praze, zavolám ti, ale kdybych se tě nedopátral, pak platí tenhle dopis.

Tvůj

Honza

List jsem dostal 24.června, v týž den však Skácel přijel do Prahy pro německé vízum. Ve čtvrtek ráno 25.6. jsem se s ním

sešel a probral otázky spojené se zamýšleným českým vydáním rukopisu. Koncem týdne se pak u Dostálů - za přítomnosti fotografa Neumberta - domluvilo předání tří zbývajících fotografií. Bylo naplánováno na předvečer Skácelovy německé cesty /6.7.1981/: Skácel výslovně je chtěl mít s sebou, aby rukopis sbírky mohl eventuálně dokončit i v Německu.

Milý Rudo, náš učený přítel E.M. sestavil rejstřík osob, jimiž ses "myslí svou i perem důmyslně zaobíral". Až někdo sestaví rejstřík osob, jimiž ses důkladně zaobíral v mysli své, nebude v něm chybět - to vím - ani Skácel, ani Josef Čapek. Proto nesmíš čekat, až se některé z příslovečně pohotových českých nakladatelství rozhoupe: počti si ve Skácelově sbírce hned, byť byla ještě nehotová. Tvůj

rybník

J i ř í O p e l í k

V rybníku voda leží namak
a rybám se v ní dobře daří,
v té vodě mají hospodář
a lidé jsou v ní velmi líni.

U břehů vrbů brány stíní
a okounčiji okouni.

Co by se vše stalo, kdyby
hráz protřela se a ty ryby
nejednou byly na suchu?

/Nebot' by voda vytékla./

JAN SKÁCEL

KAM ODEŠLY LANĚ

Verše k pastelům Josefa Čapka

KDE JE HAD

Tady na obrázku máte
stromy, míč a slunce zlaté,
zlaté listí na zem padá,
nikde nespatříte hada,
kdyby se tu někde schoval,
malíř by ho namaloval.

RYBNÍK

V rybníku voda leží naznak
a rybám se v ní dobře daří,
v té vodě kapr hospodaří
a líni jsou v ní velmi líni.
U břehu vrby břehy stíní
a okounějí okouni.

Co by se ale stalo, kdyby
hráz protrhla se a ty ryby
najednou byly na suchu?
/Neboť by voda vytekla./

Ptal jsem se na to moudré štiky
a štika mně nic neřekla.

MODRÁ DĚDINA

V té dědině je všechno modré
a je to pravda, žádná lež:
voziček modrý v modré trávě
a u kostela modrá věž.

Okolo domů modré ploty
a nad dědinou modrý lán,
nad ním se v modré výši vznáší
docela modrý eroplán.

HÁDANKA

Jak rozeznáme otakárka
od modré chrpy v obilí?

Motýl je kvítí, které lítá,
když nelítají motýli.

POD JABLONÍ

Nejprve udělali jamku,
pak nahrnuli kopeček
a na zahrádce pod jabloní
vykopali hrobeček.

V něm leží ptáček a je němý
a umklý, a přece měl
hlas jako stříbro, tolik zpíval,
až znavil se a oněměl.

Teď spí na sadě pod jabloní
a kolem tisíc ptáčků zpívá
a on v té jamce naslouchá jim
a tichý je a odpočívá.

JAK SE STAVÍ PLOT

Jedna tyčka, druhá tyčka,
potom třetí, ještě kůl,
čtvrtá napříč jako příčka,
hnedka máme plotu půl.

Druhou půlku uděláme
jak tu první plotu půl,
pátou příčku k šesté dáme,
další příčku, další kůl.

A než vítr plůtek sklátí,
nahrnem ke kůlům zem,
a až bude pevně státi,
honem ten plot přeлезem.

KULATÝ SVĚT

Co kulaté je, to se koulí,
brambory, mráčky, taky míč,
za kopec skutálí se slunce
a už tu není, už je pryč,
a celý den se odkutálel,
rychle se stmívá, chodí tma
a děti vracejí se domů,
tam na ně čeká maminka,
má pro každého hrnek mléka,
noc si už šlape na paty,
a jak to čerstvé mléko chutná
z hrníčku, jenž je kulatý.

KAM ODEŠLY LANĚ

Klubíčka stromů, prázdné stráně
a včera se tu pásly laně.

Dnes si v tom opuštěném kraji
na schovávanou děti hrají.

Odešly laně, ale kam,
daleko, blízko nebo tam,

kde na palouku v zeleň
čekají bílí jeleni?

/Odpověď na tu otázku
je jednoduchá: teď se pasou
na druhé straně obrázku./

POLEKANÝ ZAJÍC

Na podzim po celé dny prší
a moknou pole, mokne dům,
v pelíšku skrytém za hroudami
je zima mokrým zajíčkům.

A když jdou děti oraniskem,
zajíčka v brázdě vyplaší
a zajíc vezme nohy na ramena
a peláší a peláší.

HAVRANI

Ať vraní nebo nevrání, jindá,
na nebi letí havrani.

A zatímco si děti hrají,
havrani krásně krákorají.

Krajem se jejich krákot nese
a hnízda mají v černém lese.

V tom lese roste jabloň zlatá
a krákorají havránata.

PRVNÍ SNÍH

Domeček, louka, strom a děti
a vločka sněhu letí, letí
a nedoletí, malá je,
než spadne na zem, roztaje.

SLADKÝ SEN

Pole jsou zoraná a hnědá
a brázdy rovné jako klády
z nugátu nebo čokolády.

Dětem to ovšem spáti nedá
a často se jim v noci zdává,
že z marcipánu je i tráva
a stromy ze sladkého dříví.
Ráno se probudí a diví,
že skutečnost je zcela jiná.

Třeba by děti byly rády,
svět vůbec není z čokolády
a ani pole, tráva, hlína.
Kdyby svět sladký byl a jedlý,
tak by ho lidé dávno snědli.

Utajený prozaik

Jméno Karla M i l o t y není sice literární veřejnosti neznámé - někdejší čtenáři Plamene se pamatují na jeho kritiky a čtenáři edice Omega z Mladé fronty si pravděpodobně připomenou jeho jméno v souvislosti se svazkem "Kapitán Exner uvádí" -, ale v posledním desetiletí přece jen zmizelo z obzoru.

Povídka "Hrad" otištěná v uvedeném sborníku však představuje jen vrchol ledovce - autorovy prozaické tvorby -, který je dosud ponořen pod hladinou publicity.

Co je příčinou toho, že práce autora, které odpovídají nárokům na literární kvalitu, jsou odsouzeny k utajení ve fázi rukopisu? Nepochybně jsou to poměry v našich literárních redakcích, kde hrstka nadšenců je nucena úporně bojovat o každý jen trochu výjimečný text s byrokraty, jejichž literární erudice se omezuje na nesčetněkrát přežvýkané formulky-realističnosti umění (zvláště pak socialistické) a angažovanosti spisovatelů. Tady se rodí onen pro současnou literaturu specifický polotvar, jenž beletristickou formou šíří v publiku hesla oficiální ideologie vyráběná pro potřebu dne - tu ke zvýšení doживosti, onde za snížení zmetkovitosti, za zlepšení práce národních výborů, za inovaci v průmyslové výrobě, za zdokonalení služeb obchodu atd. atd. (- viz seriály Jaroslava Dietla či "bestsellery" typu Švejdy "Havárie").

V takovém ovzduší nemá autor, jenž nechce psát mravo-